

WAARNEMINGEN

Boommarter blijkt opossum

Op een avond eind november laat Theo van den Berkmortel, inwoner van Weert in Limburg (NL), zijn hond uit in recreatiegebied 'De ijzeren man'. De hond duikt de struiken in en komt tevoorschijn met een dood, zo te zien aangereiden dier in zijn bek. Op het Milieucentrum van Weert wordt aan de hand van wat boekjes geconcludeerd dat het om een boommarter moet gaan. Men weet dat Alterra onderzoek verricht aan doodgevonden marters en dus wordt Gerard Müskens ingeschakeld om het dier op te halen voor onder-

zoek. Dan wordt duidelijk dat het geen boommarter is, maar wat dan wel? Na het raadplegen van enkele naslagwerken kan het dier gedetermineerd worden. Het blijkt een 'opossum' te zijn, en wel de gewone voskoesoe *Trichosurus vulpecula*. Deze planteneter komt oorspronkelijk voor in Australië.

Hoe het dier in Weert terecht is gekomen is vooralsnog een raadsel. Het dier was in goede conditie en woog ruim drie kilo, wat betekent dat het nog maar net was ontsnapt of dat het prima aan voedsel kon komen in de Limburgse natuur. Tot op heden heeft geen enkele diertuin gemeld een opossum te missen. Ook een in de omgeving gevestigde dierenhandelaar gaf aan geen van zijn opossums te missen.

De gewone voskoesoe van Weert (rechts) en Sim Broekhuizen. Foto Hugh Jansman

Aardige kenmerken van het dier zijn de buidel en de naakte onderzijde van de staart. Wat er met het dier zal gebeuren is nog niet duidelijk. Waarschijnlijk zal het opgezet in een Limburgs museum belanden. Met dank aan Chris Smeenk, Naturalis.

Hugh Jansman, Gerard Müskens & Sim Broekhuizen, Alterra, Wageningen

Eerste dassenburcht in Flevoland

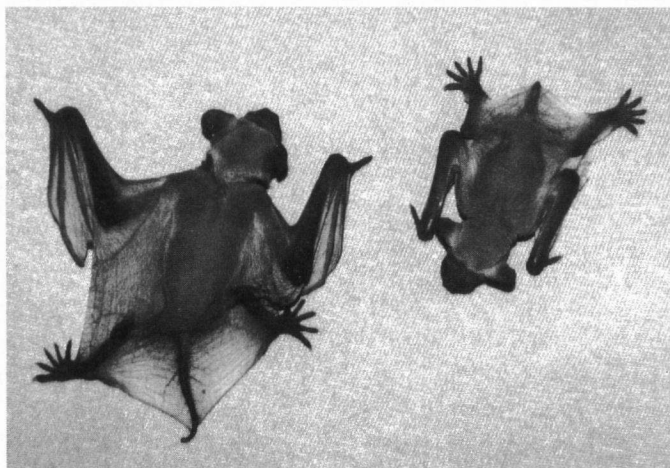
Afgelopen najaar inventariseerden Rob Koelman en ik in opdracht van Flevolandschap een gebied op kleine zoogdieren. Door de beheerder van dat gebied, Nico Dijkshoorn, werden we gevraagd eens te kijken naar een burcht in een Flevolandschap-terrein bij Lelystad. Van deze burcht had hij de indruk dat hij niet van een vos was, maar van een das. Het was inderdaad een erg groot hol voor een vos, met erg veel 'verzonken' pijpen, die typisch zijn voor dassenburchten. Maar dat is natuurlijk geen bewijs! We worstelden ons dus door het struweel, op zoek naar pootafdrukken, haren of mestputjes. Het had die dag geregend, dus veel afdrukken waren er niet te zien. Na enig zoeken vond Rob vlak bij een pijp een typische wit-zwart-witte dassenhaar. Een sluitend bewijs. Dit is niet de eerste das in Flevoland: er zijn al vaker doodgereden of verdronken dassen gevonden. Wel is dit voor zover wij weten de eerste bekende dassenburcht in deze provincie. Intussen zijn de ingangen van de burcht trouwens dichtgetrapt. 'Vossenbeheer'?

Maar waar kwam het dier vandaan? Wellicht gaat het om een das of dassen die van de andere kant van het Veluwe-meer disperseerden: het Veluwe-meer kan gemakkelijk over-

gestoken worden via de Knardijk of de Elburgerbrug. Bovendien zwemmen dassen graag. Het is bekend dat reeën in koude winters het Veluwe meer over het ijs zijn overgestoken. De twijfel tussen vossen- of dassenburcht was overigens zo vreemd niet: Nico Dijkshoorn zag tijdens een ochtend posten een vos de burcht binnen gaan. Twee onder een kap dus!

Jasja Dekker, Droevendaalsesteeg 35, 6708 PB Wageningen (NL),

email: de-jasja@hotmail.com

Kolonie tweekleurige vleermuizen groeit

In Zoogdier 9(1) werd melding gemaakt van een kolonie tweekleurige vleermuizen in Midden-Nederland in 1998. Het was toen onduidelijk of het hier om een mannetjes- of kraamkolonie ging. De gevonden dieren die ons op deze kolonie wezen waren twee volgroeide mannetjes en een vrouwtje. Het vrouwtje had een enigszins onvolwassen uiterlijk en de epifysen waren niet volgroeid, maar het diertje had ook ernstig misvormde botten in de vleugels. Het leek onwaarschijnlijk dat dit dier ooit heeft kunnen vliegen, maar dit was niet voldoende bewijs om deze groep tot kraamkolonie te bestempelen. Regelmatige tellingen in 1999 en 2000 lieten tot eind juni een stabiel aantal van respectievelijk 15-19 uitvliegende dieren zien, met daarna een toename tot 26-32 dieren, gevolgd door het zeer snel uiteenvallen van de groep. Ook dit wijst op een kraamkolonie, maar vormt nog steeds geen sluitend bewijs. Uitvliegers vangen was geen optie door het uitvliegen van onder de pannen en de vele, steeds wisselende, uitvlieggaatjes. We waren dus afhankelijk van duidelijke waarnemingen

van stuntelig vliegende jongen of meer 'vondsten'. In 1999 werden geen waarnemingen van duidelijke 'beginnelingen' gedaan. Ook werden geen verzwakte vleermuizen opgeraapt. Maar in juni 2000 was het wel zover: er waren twee kleine vleermuizen in de woning gevonden. Het bleek om twee jonge vleermuizen te gaan, van ongeveer vijf en tien dagen oud. Het jongste dier was kaal en roze en had de ogen nog gesloten. Het oudste diertje was wat donkerder van kleur en had op de rug een witte waas van doorkomende haren. Deze witte haren en de vorm van de oren, die tot onder de mondhoeken doorliepen, namen iedere twijfel weg: Dit waren jonge tweekleurige! De kolonie is dus met zekerheid een kraamkolonie. De jonge diertjes zijn nog diezelfde avond met succes weer teruggeplaatst, zonder merkbare verstoringen.

Later in het seizoen kregen we, tijdens een telling, van een buurvrouw een foto van een dier dat twee dagen bij haar op de stoep gezeten had. Helaas bleek het hier weer om een dier met misvormde vleugels te gaan. Mogelijk is dit het gevolg van inteelt als gevolg van de geïsoleerde ligging van de groep. Er zijn in hetzelfde dorp echter ook dwergvleermuizen met dezelfde misvormingen gevonden, dus het kan ook zijn dat er sprake is van invloed van

De in Maarssenbroek gevonden jonge tweekleurige vleermuizen, bewijs van de aanwezigheid van een kraamkolonie. Foto Bernadette van Noort

schadelijke verdelgingsmiddelen die in de buurt gebruikt worden.

Helaas heeft de huiseigenaar ons intussen meegedeeld dat hij in het najaar de belangrijkste invliegopening heeft dichtgemaakt. Gezien de vele invliegopeningen is het onmogelijk om alles dicht te maken, maar in hoeverre de dieren zich door de veranderingen laten weggagen is de vraag. Het antwoord hierop willen wij echter niet zomaar afwachten. Hopelijk krijgen wij de eigenaar toch nog zover dat deze invliegplek weer geopend wordt.

Bernadette van Noort & Eric Jansen, Vermeulenstraat 164, 3572 WT Utrecht (NL)

Vale vleermuis in Den Haag

Het zal je toch maar gebeuren dat je opeens oog in oog staat met de grootste in Nederland voorkomende vleermuis, spanwijdte ergens tussen 35 en 43 cm. En dan niet zoals kan worden verwacht in Limburg, maar in Den Haag, op een winderige middag. Op maandag 5 februari waren wij op zoek naar nog onbekende verblijfplaatsen van

vleermuizen in de omgeving van Den Haag. De Duitsers hebben hier gedurende de oorlog een zeer groot aantal bunkers neergezet, die stand hadden moeten bieden aan een mogelijke aanval vanuit zee. Het grootste deel van de nog aanwezige bunkers ligt verscholen onder het zand, is niet zichtbaar en ook door vleermuizen niet te gebruiken.

Gedurende het zomerseizoen worden vaak pogingen ondernomen om in deze afgesloten bunkers te komen, waarschijnlijk vooral door jongeren. Het kan ook zijn dat de 'bunkerboys' dit op hun geweten hebben, mensen die vooral interesse hebben in bouwkundige zaken en nieuwsgierig zijn of er nog overblijfselen uit de oorlog in bunkers zijn te vinden. Aangezien het waarschijnlijk vooral zomeractiviteiten zijn, kan het niet zo'n kwaad, zolang ze maar geen vuurtjes gaan stoken. De afgelopen weken hebben we een twintigtal plaatsen gevonden waar bunkers opengebroken bleken te zijn. In totaal leverde dit tien watervleermuizen op, en daarnaast natuurlijk de bevrediging om in een bunker te komen waar je al lang omheen en

overheen hebt gelopen. En dan opeens zie je de sporen van graafwerk die er op duiden dat je toegang hebt.

Toen de betreffende maandag slechts één enkele watervleermuis opleverde, kwam in mij op om een tweetal bunkers te bezoeken die ik vijf jaar terug ook al had bezocht. Toen was er niets aangetroffen, maar het blijkt telkens weer dat situaties kunnen wijzigen en voor vleermuizen geschikter kunnen worden. Toen wij ter plekke kwamen, werd ons verteld dat er twee jaar terug al eens een vleermuis had gehangen, een kleintje, waarschijnlijk een watervleermuis. De nieuwsgierigheid was gewekt, maar toen wij de bunker inkwamen dachten we al snel dat we niets zouden vinden. Het plafond was behangen met spinnenwebben en de bunker was zeer droog, vaak niet zulke goede tekens om vleermuizen aan te treffen.

Maar toch begonnen wij alle gaatjes en kieren na te kijken op zoek naar die éne vleermuis die zich voor ons verborgen had gehouden. En toen bleek er plots en tot onze schrik een wel hele grote vleermuis te hangen in een van de kamers van de bunker. Je moet bedenken dat we in Zuid-Holland niet zoveel gewend zijn, en zeker niet dit soort formaten. De vale vleermuis hing vrij aan een metalen ring op pakweg 1.75 m hoogte.

De eerste vale vleermuis voor Zuid-Holland was daarmee een feit geworden. En verder is er de mogelijkheid om de tweede bunker, die niet meer in gebruik is, geschikt te gaan maken voor vleermuizen. Zo zie je maar weer dat één vleermuis deuren voor je kan openen, hoewel ik liever zelf de deur gesloten zou houden.

Rudy van der Kuil, Anne-Jifke Haarsma & Janco van Beek

De eerste vale vleermuis van Zuid-Holland, in een bunker in Den Haag. Foto Anne-Jifke Haarsma

